

ศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนา
กับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย
The Comparative Study of Intention in Buddhism
and Intention in Criminal Law of Thailand

นายรัชชัย สิงห์คำ

Thawatchai Singkam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนากับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาเจตนาในทางพระพุทธศาสนา ศึกษาเจตนาในประมวลกฎหมายอาญา เปรียบเทียบเจตนาทั้งสองฝ่ายในประเด็นต่างๆ อาทิ องค์ประกอบที่ครบเจตนา, เกณฑ์ตัดสินเจตนาว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า เจตนาในทางพระพุทธศาสนากับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญานั้นพบว่า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน สิ่งที่มีความเหมือนกันอย่างเห็นได้ชัดเจนคือ การมีเจตนาเป็นองค์ประกอบในการกระทำความผิดกล่าวคือ ในการกระทำความผิดของบุคคลในแต่ละครั้งจะต้องมีเจตนาเป็นองค์ประกอบภายในที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรกก่อนที่จะพิจารณาในส่วนอื่นๆ ต่อไป สำหรับความแตกต่างพบว่าเจตนาในทางพระพุทธศาสนาจะพิจารณาการกระทำความผิด หรือถือว่าผิด และเป็นการกระทำที่ครบเจตนาแล้วคือจะพิจารณาถึงเจตนาที่ปรากฏออกมา 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ แม้กระทั่งว่าผู้ใดมีเจตนา และได้กระทำความผิดที่ปรากฏทางใจก็ถือว่าเป็นกรรมแล้ว แต่ในทางประมวลกฎหมายอาญานั้นถึงแม้ว่าจะมีเจตนาแต่การที่จะพิสูจน์ว่าบุคคลใดครบองค์ประกอบในการกระทำความผิดหรือไม่จะพิจารณาได้แค่ทางกาย และวาจาเท่านั้น สำหรับทางใจ ถึงแม้บุคคลนั้นจะมีเจตนาแต่ก็ไม่สามารถพิจารณาโทษบุคคลนั้นได้เพราะทางประมวลกฎหมายอาญาถือว่าอยู่แค่ในชั้นคิดยังไม่ได้ลงมือกระทำความผิดที่จะเข้าองค์ประกอบของการกระทำความผิดจึงยังไม่สามารถ กำหนดโทษ และลงโทษบุคคลผู้นั้นได้

สรุปว่า เจตนาไม่ว่าจะในทางพระพุทธศาสนาหรือในทางกฎหมายก็ตาม เป็นเรื่องที่สำคัญเพราะการกระทำต่างๆไม่ว่าจะออกมาในลักษณะ หรือรูปแบบใดประเด็นสำคัญที่สุดที่จะเป็นตัวกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินหรือดำเนินการใดๆ จะต้องพิจารณาจากเจตนาเป็นเบื้องต้นทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนา และเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาจึงเป็นประโยชน์แก่ นักกฎหมาย นักการศึกษา นักการศาสนา ซึ่งจะเข้าใจหลักต่างๆ ในเรื่องเจตนาได้อย่างชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักกฎหมายจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาประกอบการวินิจฉัย ลงโทษ ผู้กระทำผิดด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: เจตนาในพระพุทธศาสนา; ประมวลกฎหมายอาญา

Abstract

The purposes of an academic article on “The Comparative Study of Intention in Buddhism and Intention in Criminal Law of Thailand” has three objectives as follows This thesis aims to study an intention in Buddhism, to study an intention in the criminal law of Thailand and to compare an intention in Buddhism and in criminal law of Thailand. According to the study, thought of Buddhism, when compared with the thought of the Penal Code had both similarities and differences. It was clearly seen that there were many similarities in the actions and offense of person each time. However, the most important element and first to consider are the differences found in the thought of Buddhism. It is found that the offense and action must be completed the intent. This appears in three ways: Physical, verbal, and mental. Even though the person has the intent and has karma that is mental or called: Manokarma. This happens with results of karma that the person must receive. But in the Penal code even though persons have the intent but must prove that they have the complete element of the wrong action or not. Persons must consider by physical and verbal only, but not mental. Even though the persons have the intent, they can not consider punishing that person because of the Penal Code. This is called intent without doing the offense which is the complete element of offense. So

they can not assign verdict and sentence that person for punishment.

The study concluded that the intentions both in Buddhism and in criminal law are the most important things. Therefore, the comparative study of intention in Buddhism and in criminal law of Thailand is not only benefit to the lawyers, educators and the religious academic leaders but also to clarify the understanding of the principles of intentions and especially to the lawyers in order to judge fairly.

Keywords: Intention in Buddhism; Criminal Law

บทนำ

กฎหมายเป็นข้อตกลงข้อบังคับของสังคมเพื่อให้มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันไม่เกิดความขัดแย้งในการที่จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการสร้างกรอบการบังคับไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่นเป็นข้อกำหนดให้คนในสังคมต้องยอมรับ และปฏิบัติทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความสงบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ดังมีสุภาษิตลาตินบทหนึ่งกล่าวว่า “ที่ไหนมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” (Ubi Societas ,Ibi Jus) (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2553: 34) แต่กระนั้นก็ตามก็ยังมีบุคคลเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้ใส่ใจในกรอบของกฎหมาย ที่ซึ่งเป็นข้อบังคับ ข้อตกลง ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ยังฝ่าฝืนกระทำการที่มีขอบดังกล่าวอยู่เนืองๆ ซึ่งเหล่านี้กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์การลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไว้ตามความหนักเบาของการกระทำความผิดทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับ ดุลยพินิจของผู้ใช้กฎหมายในการพิจารณาตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวแต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปอ.มาตรา 59 บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาเว้นแต่จะได้กระทำโดยความประมาท กระทำโดยเจตนาได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น จึงจะเห็นได้ว่ากระทำความผิดต่างๆเหล่านี้ต้องมีการลงมือกระทำซึ่งตัวที่บ่งบอก และชี้ให้เห็นชัดเจนในความผิดที่กระทำไม่ว่าจะเป็นในกระบวนการตัดสิน หรือพิจารณาทางกฎหมายก็อาศัยเจตนาเป็นหลักสำคัญในการตัดสินผลของการกระทำความผิดของบุคคล (สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, 2552: 15 - 43)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ว่าด้วยความจริงของชีวิตเป็นศาสนาที่ว่าด้วยความ เป็นเหตุ เป็นผลเป็นศาสนาที่สอนให้เห็นถึงความดับทุกข์ เป็นศาสนาที่ได้วางหรือบ่งชี้ในการก

ระทำว่า เจตนา เป็นตัวกำหนดในเรื่องบาป บุญ โทษ ผลของการกระทำ ดังพุทธวจนะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 63: 385) แปลความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลายเรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 63: 577) ฉะนั้น กรรมคือกิจที่บุคคลลงใจทำ หรือทำด้วยเจตนาซึ่งประกอบไปด้วยความตั้งใจแล้วกระทำด้วยกาย วาจา ใจ ถ้าทำด้วยไม่เจตนา ถ้าไม่มีเจตนาก็ไม่ถือว่าเป็นกรรม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเชื่อว่ากรรม เป็นเครื่องบ่งชี้ หรือแสดงออกซึ่งเจตนา ดังนั้นจากหลักพุทธพจน์ดังกล่าว ถือว่าเป็นหลักเป็นอมตะวาจาที่ชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนยังยึดถือ และปฏิบัติเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขลดปัญหาต่างๆ ในสังคมที่ตามมา หลักเกณฑ์ในเรื่องเจตนาจึงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินที่จะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ว่าการกระทำใดที่เป็นองค์ประกอบสำเร็จเป็นความผิดในเรื่องกรรมทางพระพุทธศาสนาก็น่าจะมีสอดคล้องตามหลักในเรื่องเจตนาในประมวลกฎหมายอาญา

เจตนาในพุทธศาสนา

การกระทำที่จัดว่าเป็นกรรมได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย 2 อย่างคือ

1. ต้องมีเจตนา (intention) คือ มีความตั้งใจ หรือจงใจจะทำการมนั้น
2. เมื่อมีเจตนาแล้วก็ลงมือกระทำกรรมนั้นๆ การลงมือกระทำกรรมตามเจตนาที่ตั้งไว้นั้น สามารถทำได้ 3 ทางคือ ทำกรรมทางใจ หรือจิต ทำกรรมทางวาจา และทำกรรมทางกาย เมื่อมีเจตนา และการกระทำจริงๆ จึงจะสำเร็จเป็นกรรมที่จะก่อให้เกิดผลแห่งกรรม หรือจะเรียกว่าวิบากกรรม ดังนั้นองค์ประกอบของเจตนาในทางพระพุทธศาสนาต้องประกอบไปด้วย มูลเหตุที่แสดงออกมาเป็นกรรม คือ 1. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำที่เกิดจาก อกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ 2. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี หรือกรรมดี หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ เมื่อมีองค์ประกอบข้างต้นนี้อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็จะแสดงออกตามทวาร คือทางที่ทำการ หรือแสดงออกของกรรม จัดเป็น 3 คือ 1. กายกรรม กรรมทำด้วยกาย หรือการกระทำทางกาย 2. วจีกรรม กรรมทำด้วยวาจา หรือการกระทำทางวาจา 3. มโนกรรม กรรมทำด้วยใจ หรือการกระทำทางใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 159: 160) กรรม และวิบาก สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ กรรมดีให้วิบากดี และกรรมชั่วให้วิบากชั่วหรือจะใช้ว่ากรรมขาวและกรรมดำก็ได้หรือจะใช้คำว่า “กุศลกรรม”, “อกุศลกรรม” ก็ได้ (ศุภวรรณ พิพัฒพรณงค์ กรีน, 2551: 70 - 71) ความรุนแรงของกรรม หรือวิบากนั้นขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของเจตนา ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า เจตนาของการฆ่ามดตัวหนึ่ง นกตัวหนึ่ง วัวตัวหนึ่ง และคนๆ หนึ่งนั้นย่อมไม่เหมือน

กันมีความรุนแรง ที่ต่างกันมาก เช่น นาย ก ช่างมตตายด้วยความรำคาญที่มาได้แขน,นาง ช ช่างนกวัวหนึ่งตายเพราะรำคาญ ที่ส่งเสียงร้องหน้าบ้านทุกวัน,นาย ง ดักฆ่านาย ช โดยมีการเตรียมการวางแผน และมีการหลอกล่อให้มาพบ จะเห็นได้ว่าทั้งสามกรณีดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาแล้ว ผลกรรม ในการกระทำหรือวิบากที่ได้รับจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขึ้นอยู่กับความยากง่าย ขึ้นอยู่กับการคิดวางแผน ขึ้นอยู่กับวิธีการลงมือกระทำการ และเหตุปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ดังนั้นวิบากของกรรม ที่แต่ละคนทำขึ้นนั้นย่อมได้รับไม่เท่ากัน และผลหรือวิบากกรรม ตามหลักทางพระพุทธศาสนายังส่งผลไปข้ามภพชาติ ดังปรากฏในเรื่องของกรรม 12 อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังปรากฏใน มูลปณณาสก์ มัชฌิมนิกาย แสดงไว้ว่าฆ่าสัตว์ไม่มีความกรุณาเป็นเหตุให้อายุสั้นไม่ฆ่าสัตว์มีความกรุณาเป็นเหตุให้อายุยืนเบียดเบียนสัตว์เป็นเหตุให้มีโรครุม ไม่เบียดเบียนสัตว์เป็นเหตุให้มีโรคน้อย มักโกรธมีความคับแค้นใจมากเป็นเหตุให้ผิวพรรณทราม ไม่โกรธ ไม่มีความคับแค้นใจเป็นเหตุให้ผิวพรรณผุดผ่อง เป็นต้น พบว่าในทางพระพุทธศาสนา มีเกณฑ์ตัดสิน กรรมดีและกรรมชั่วไว้เป็น 2 ประการดังนี้คือ 1. พิจารณามูลเหตุของการกระทำว่าเป็นกรรมนั้นเกิดจากเจตนาเช่นใด 2. พิจารณาผลลัพธ์หรือวิบากของกรรม

เจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

เจตนาในประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นองค์ประกอบภายในซึ่งในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานี้จะพิจารณาหลักเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดในเรื่องขององค์ประกอบในการกระทำ ความผิดเป็นเบื้องต้น เมื่อการกระทำของบุคคลใดที่ครบองค์ประกอบในการกระทำความผิดดังที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้วผู้นั้นก็ต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในขณะนั้น สำหรับเจตนาในกฎหมายอาญาได้วางหลักไว้ใน ปอ.มาตรา 59 บุคคลจะต้อง “รับผิด” ในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนากระทำโดยเจตนา หมายถึง กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำย่อมประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น และใน ปอ.มาตรา 60 ยังบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่งแต่ผลของการกระทำเกิดขึ้นกับบุคคลอีกคนหนึ่งโดยพลาดไปให้ถือว่าเจตนากระทำต่อบุคคลผู้ที่ได้รับผลนั้นด้วย(สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล, 15-43) ดังนั้น จึงสามารถแบ่งเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญานี้ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. เจตนาประสงค์ต่อผล หมายถึง รู้สำนึกและมุ่งหมายจะให้เกิดผลขึ้น
2. เจตนาเล็งเห็นผล หมายถึง ไม่ได้ประสงค์ต่อผล คือ ไม่ได้มุ่งหมายให้เกิดผลขึ้น แต่เล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลขึ้นอย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของจิตใจของบุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้

3. เจตนาโดยพลาด หมายถึง ผู้ใดเจตนาจะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้ปรากฏกับบุคคลอีกบุคคลหนึ่ง 11

ขั้นตอนของการกระทำโดยเจตนา ได้แก่ องค์ประกอบภายใน (เจตนาประสงค์ต่อผล เจตนาเล็งเห็นผล เจตนาโดยพลาด) องค์ประกอบภายนอก บุคคล + มีการกระทำ + บุคคลหรือวัตถุที่ถูกกระทำ เช่น 1.บุคคล (มีเจตนา) + 2.ทำ (ลงมือทำ) + 3.มีบุคคลหรือวัตถุที่ถูกกระทำ = กระทำการครอบครองประกอบความคิดทางอาญา ตัวอย่างเช่น นาย บ คิด (คิดตัดสินใจ (มีเจตนา)) จะฆ่า นาย ส จึงใช้ไม้ทุบศีรษะนาย ส (ลงมือกระทำ) จนถึงแก่ความตาย (มีบุคคลผู้ถูกกระทำหรือวัตถุที่ถูกกระทำ) จึงเห็นได้ว่า นาย บ ได้กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และเป็นการกระทำที่ครอบครองประกอบความผิดแล้ว สำหรับผลของการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญานั้นจะมีลักษณะหนักเบาไม่เท่ากันทั้งนี้ เป็นเพราะเจตนาของผู้กระทำความผิดแต่ละคนจะไม่เท่ากันเช่น ถ้ามีเจตนาฆ่า และลงมือกระทำสำเร็จแล้ว ก็จะต้องรับโทษฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาแต่ถ้าก่อนฆ่ามีการไตร่ตรองไว้ก่อน หรือมีการลงมือฆ่าอย่างทรมาณก็จะได้รับโทษเพิ่มขึ้นหรือมีอัตราโทษที่หนักกว่าการฆ่าแบบไม่มีการไตร่ตรอง หรือการฆ่าอย่างไม่ทรมาณ และในการพิจารณาว่าการกระทำของผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีเจตนาอย่างไรนั้นผู้มีความอำนาจในการพิจารณาลงโทษต้องพิสูจน์ให้ทราบถึงเจตนาในการกระทำของผู้กระทำ ความผิดของแต่ละคนให้ชัดเจนทั้งนี้ก็เพราะจะเป็นการสร้างความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับการลงโทษนั้น

เจตนาในพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญา

เจตนาในทางพระพุทธศาสนาเมื่อเปรียบเทียบกับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาแล้วจะเห็นว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกัน สิ่งที่มีความเหมือนกันอย่างเห็นได้ชัดเจนคือในการกระทำความผิดของบุคคลในแต่ละครั้งนั้นจะต้องมีเจตนาเป็นองค์ประกอบภายในที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรกเริ่มที่จะพิจารณาในส่วนอื่นๆ ต่อไป จึงเห็นได้ว่าในการกระทำที่ปรากฏผลหรือที่เรียกว่าวิบาก หรือผลของกรรมนั้นล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากเจตนาของบุคคลคนนั้นเป็นจุดเริ่มต้นทั้งสิ้น และในทางพระพุทธศาสนาเจตนาที่แต่ละคนแสดงออกมานั้นจะประกอบไปด้วยสิ่งที่อยู่ในจิต หรือ ในใจของผู้กระทำแต่ละคนซึ่งถ้าเป็นสิ่งที่ดีเรียกว่า กุศลกรรม เมื่อบุคคลใดมีเจตนาที่ประกอบด้วยกุศลกรรมแล้วก็จะย่อมแสดงออกมาเป็น กรรม หรือ การกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ดี และก็จะเกิดวิบาก หรือผลของกรรมนั้นเป็นวิบากดีแต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อบุคคลใดมีเจตนาที่ประกอบด้วยอกุศลกรรมแล้วก็จะย่อมแสดงออกมาเป็น กรรม หรือการกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี และก็จะเกิดวิบากหรือผลของกรรมนั้น เป็นวิบากที่

ไม่ดี นอกจากนี้ ถ้าพูดในเรื่องเจตนาในทางพระพุทธศาสนาก็มักจะนึกถึงเรื่อง กรรม และ วิบาก หรือผลของกรรมที่จะส่งผลแก่ผู้กระทำข้ามภพ ข้ามชาติ ดังจะเห็นได้ซึ่งปรากฏในเรื่องของหลักกรรมส่งผล หรือที่เรียกว่า กรรม 12 และดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่าด้วย เจตนาสูตรดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจงใจ คาริ และนึกคิดถึงสิ่งใด สิ่งนั้นเป็นอาร์มณปัจจัย 2 เพื่อความตั้งมั่นแห่งวิญญาน เมื่ออาร์มณปัจจัยมี ความตั้งมั่นแห่งวิญญานจึงมีเมื่อวิญญานนั้นตั้งมั่นแล้ว เจริญขึ้นแล้ว ความบังเกิดแห่งภพใหม่ต่อไปจึงมี เมื่อความบังเกิดแห่งภพใหม่ต่อไปมีชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัสและอุปายาสจึงมีต่อไป ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ มีได้ด้วยประการฉะนี้”

สำหรับความแตกต่าง ที่ปรากฏอย่างชัดเจนในเรื่องเจตนาทางพระพุทธศาสนา และเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ เจตนาในทางพระพุทธศาสนาจะพิจารณาการกระทำความผิด หรือถือว่าผิด และเป็นการกระทำที่ครบเจตนาแล้วคือจะพิจารณาถึงเจตนาที่ปรากฏออกมา 3 ทาง คือ ทางกาย วาจา ใจ แม้กระทั่งว่าผู้ใดมีเจตนา และได้กระทำการกรรมที่ปรากฏในใจหรือที่เรียกว่า มโนกรรมแล้ว ก็ถือว่าเกิดเป็นผลหรือวิบากของกรรมที่บุคคลนั้นต้องรับแล้วแต่ในทางประมวลกฎหมายอาญานั้นถึงแม้ว่าจะมีเจตนาแต่การที่จะพิสูจน์ว่าบุคคลใดครอบครองประกอบในการ กระทำความผิด หรือไม่จะพิจารณา ได้แค่ทางกาย และวาจาเท่านั้นสำหรับทางใจ ถึงแม้บุคคลนั้นจะมีเจตนาแต่ก็ไม่สามารถพิจารณาลงโทษบุคคลนั้นได้เพราะทางประมวลกฎหมายอาญาเรียกว่าอยู่แค่ในขั้นตอนของการคิดยังไม่ได้ลงมือกระทำความผิด

บทสรุป

เจตนาในทางพระพุทธศาสนากับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาเห็นว่าในเรื่องของเจตนาเป็นสิ่งเริ่ม และเป็นจุดสำคัญที่สุดในการที่จะตัดสินว่าสิ่งที่ทำนั้นจะออกมาเป็นผลดีหรือชั่วก็ล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับเจตนาทั้งสิ้นเมื่อใดก็ตามไม่ว่านักกฎหมายนักการศาสนา หรือผู้ที่มีอำนาจพิจารณาคุณ-โทษของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของเจตนาแล้วก็จะทำให้การพิจารณา หรือการลงโทษเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สานต่อ หรือศึกษาต่อเรื่องดังกล่าวนี้ก็จะประโยชน์มิใช่น้อย

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. (2551). **ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่ง**. กรุงเทพมหานคร: เจริญรัฐการพิมพ์.
- แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2551). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ กรีน. (2551). **คู่มือชีวิต ภาคกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด.